

## A Ko e ha 'oku totonu ke tau vahevahe?

### ❖ Ko e Komisoni Lahi

- "Alu... [ki he] ngaahi pule'anga kotoa pe" ko e fekau ia na'e fai 'e Sisu ki he kakai na'a nau fakataha ke mamata kiate ia hili 'ene toetu'u (Matiu 28:18-19a).
- Ko e ha na'e totonu ke nau fai? Na'e pau ke nau 'alu 'o ngaohi akonga. 'A ia, ke fetu'utaki ki he kakai, papitaiso kinautolu, pea ako'i kinautolu ke nau hoko ko e kau akonga 'a Sisu (Matiu 28:19-20).
- Ko e kau ākongā ko iá, 'i he tafa'aki ' e tahá, na'a nau ako'i ' a e kau ākongā kehé... pea pehe ai pe 'i he ta'u 'e ua afe... 'o a'u ki hotau kuonga. Ko kitautolu 'eni 'oku tau ma'u 'a e fekau 'a Sisu.
- Hange ko Pita mo Sione, "'oku 'ikai ke mau lava 'o ta'ofi 'a e lea ki he me'a kuo mau mamata mo fanongo ki ai".(Ngaue 4:20). Te tau lava 'o lea mei he tu'unga malanga, tangi 'i he hala, vahevahe 'etau fakamo'oni 'i he mitia fakasosiale, pe vahevahe pe ia mo ha taha. 'Oku tau kau kotoa ki ai.

## B 'E Lava fefe ke tau vahevahe?

### ❖ Fa'ifa'itaki kia Sisū

- Ko e ha na'a ne faka'ai'ai 'a Sisu ke fekumi ki he "sipi hee" (Matiu 15:24)? 'Oku 'ikai ha veiveiua, ko 'ene 'ofa ia kiate kitautolu (Matiu 9:36; 'Efeso 5:2). Kuo ne tuku foki 'ene 'ofa 'iate kitautolu, koe'uhi ke tau lava 'o vahevahe ia mo kinautolu 'oku te'eki ai ke nau 'ilo'i 'a Sisu. 'I he taimi 'e ni'ihī, 'oku feinga 'a e kakai ke fakamalohi'i 'a e ni'ihī kehe ke nau tali 'a Sisu koe'uhi ko 'enau lelei pe 'anautolu. Ka 'oku 'ikai ko e founga ia na'e fili 'e he 'Otua.
- Na'e 'ikai fakamalohi'i ' e he 'Otuá ' a 'Ātama mo 'lvi ke 'oua te na faiangahala. Na'e 'ikai te ne fakamalohi'i ' a e kau mu'omu'a ' i he va'á ke nau hū ki he ' a'aké Na'e 'ikai te ne fakamalohi'i ' a e kau Ninive ke nau tali ia. Na'a Ne folofola kiate kinautolu 'i he 'ofa mo fakatokanga kiate kinautolu fekau'aki mo e ngaahi nunu'a 'o e muimui 'i honau ngaahi hala.
- 'I he'etau fa'ifa'itaki kia Sisu, 'oku tau fakahaa'i ai 'Ene 'ofa ki he ni'ihī kehe, pea fakaafe'i kinautolu ke nau muimui 'iate la.

### ❖ Tanumaki 'a e anga fakakaume'a

- Ko e kau malanga kotoa kitautolu 'a Sisu pea 'oku fekau'i kitautolu ke tau teuteu'i kitautolu ki he me'a ni.(1 Pita 3:15). Ka 'oku 'ikai ke tau 'ilo'i kotoa ' a e founga ke malanga ai. Neongo ia, 'oku tau ma'u 'a e tala'ofa 'e foaki mai 'e he 'Otua tonu pe 'a e ngaahi lea 'oku fie ma'u ('Isaia 50:4).
- Ko ha fanga ki'i tokoni faingofua 'eni ke manatu'i 'i ho'o fakakaukau ki he founga ke toe tokanga ange ai ki hono vahevahe 'o Sisu mo e ni'ihī kehe:
  - (1) 'Ai ke ke maheni mo ha taha pea fokotu'u ha feohi fakakaume'a 'i ha vaha'a taimi
  - (2) Lotu ke ngaue 'a e Laumalie Ma'oni'oni 'i he loto 'o e tokotaha. Lotua 'a e ngaahi faingamalie totonu ke fengae'aki ai mo kinautolu
  - (3) Kumi ha ngaahi founga fakanatula ke talanoa ai ki he ngaahi me'a kuo ke a'usia 'i he tui pe fai ha lotu ma'anautolu
  - (4) Kumi ha ngaahi founga ke fakafehokotaki ai ho kaungame'a fo'ou mo e ni'ihī kehe mei homou siasi
  - (5) Lotua ha ngaahi fie ma'u pau pe ngaahi fehu'i 'e ala ma'u 'e ho kaungame'a fo'ou
  - (6) Kumi ha faingamalie ke fakahaa'i ai kiate kinautolu 'a e founga 'oku 'omi ai 'e he Tohi Tapu 'a e fakafiemalie, fale'i, mo e fakahinohino 'i he'etau mo'ui
  - (7) 'E 'i ai ha taimi te ke fie fehu'i ange ai pe 'oku fie ako Tohi Tapu mo ho kaungame'a. 'Amui, ' e loto nai ho kaume'á ke papitaiso

## C 'E founga fefe hono fakafoki mai 'o kinautolu na'e mavahe?

### ❖ 'Oku fekumi 'a e 'Otua ki he'ene fanau

- 'I ha taimi pau, na'e mavaeua ai 'a e kakai 'a e 'Otua: na'e li'aki 'e 'Ifalemi (ko e pule'anga fakatokelau) 'a e 'Otua; Na'e kei faivelenga pe 'a Siuta (ko e pule'anga fakatonga).
- Neongo 'ene li'aki, na'e hokohoko atu 'a e vakai 'a e 'Otuá kia 'Ifalemi ko hono foha 'ofa'angá. (Selema. 31:20). Na'e a'u 'o ne fakatataa'i 'ene kui fefine ko Lesieli 'oku ne tangi koe'uhi ko hono ngaahi foha, 'a ia kuo nau mate 'i he'enua ngaahi angahala (Selema.31:15)
- Ko kinautolu na'a nau tauhi ki he 'Otua pea li'aki ia, 'oku hokohoko atu 'a e ui 'a e 'Otua kiate kinautolu 'i he 'ofa. Ko 'Ene fanau kinautolu, pea 'oku Ne 'ofa 'iate kinautolu mo toutou pou pou 'i kinautolu ke nau foki ange kiate ia.
- Mahalo kuo li'aki ia 'e ha ni'ihii 'o 'etau fanau, 'a ia na'a nau 'ilo'i ki mu'a 'a e tui. 'I he 'ikai ke tau situ'a meiate kinautolu, kuo pau ke tau hokohoko atu ke 'ofa kiate kinautolu pea lea anga - 'ofa kiate kinautolu. 'Oku fakamanatu mai 'e he 'Otua ko e taumu'a kinautolu 'o 'Ene manava'ofa ongongofua taha, pea 'oku Ne finangalo fakamatoato ke nau foki ange kiate ia.

### ❖ 'Oku mau kumi 'a e tokotaha na'e mavahe

- Ko hotau mali; homa foha; homa 'ofefine; ko hotau kaume'a; hotau kaunga'api; ko e tuonga'ane pe tuofefine ko ia na'e fa'a tangutu 'i he sea ko ia... 'I he 'aho 'e taha na'a nau lotu fakataha mo kinautolu, ka ko 'eni, 'oku nau 'i fe?
- 'Oku lahi 'a e ngaahi 'uhinga 'oku mavahe ai 'a e kakai mei he siasi. 'Oku 'ikai ui kinautolu ke tau fakamau'i 'enua ngaahi 'uhinga, fakaanga'i 'enua ngaahi taumu'a, pe fakangalo'i pe kinautolu.
- Ko hotau fatongia ke 'alu 'o kumi kinautolu pea fakafoki mai kinautolu ki he takanga. 'E anga fefe ha'atau fai 'eni? 'Uluaki, 'aki 'a e lotu. Ua, 'aki 'etau hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga 'o e 'ofa mo e anga'ofa kiate kinautolu.
- 'E lava 'e he fakamo'oni ki ho'o mo'ui, ho'o ngaahi to'onga, lea, mo e lotu ma'a ha taha kuo he mei he 'Otua 'o liliu lahi 'enua mo'ui mo honau kaha'u.